

La Parròquia, comunitat missionera.

Un comentari

MN. CASIMIR MARTÍ, historiador i prevere de la diòcesi de Barcelona fundador de la parròquia de Sta. Maria del Jornal, ex-director de l'Arxiu Nacional de Catalunya.

El títol del Congrés Internacional de Teologia Pastoral, celebrat a Barcelona els dies 17-19 de gener de 2008, en el 40è aniversari de la fundació de la Facultat de Teologia de Catalunya i del Centre d'Estudis Pastorals de las diòcesis catalanes, va evocar a tota una generació de veterans el record de tres llibres que ens van marcar en la nostra joventut: *France, pays de mission?*, d'Henri Godin i Yvan Daniel (París 1943), *Problèmes missionnaires de la France rurale*, (2 vols.), de Fernand Boulard (París, 1945) i *Paroisse, communauté missionnaire*, de Georges Michonneau (París 1946).

El primer va fer forat. A França, sobretot en els ambients del proletariat industrial de les grans ciutats, hi havia un sector molt ampli de la població allunyat de la pràctica, de la cultura i de la civilització cristiana. Tota una classe social, que representava una quarta part de la població francesa, es trobava massivament vivint i pensant fora de l'Església. Aquesta realitat reclamava una anàlisi rigorosa des del punt de vista de la sociologia i un plantejament "missioner". Una percepció similar, amb els matisos exigits per les característiques pròpies del món rural, era la de Fernand Boulard. Georges Michonneau, per la seva part, relatava la seva experiència missionera i la dels

seus vicaris durant cinc anys (1941-1946) a la seva parròquia suburbial del Sagrat Cor, de Colombes (París), on s'esforçaven per superar, sense fer trencadissa, tres obstacles tradicionals: el "mundillo parroquial", amb els seus recursos d'entreteniment, el seu cine, el seu teatre, el seu bar, les seves tertúlies, "el dring del diner entorn de l'altar"; les "obres" parroquials, en els àmbits de l'educació, de la caritat i de la propaganda; i la litúrgia, dominada pel ritualisme i per la sobrecàrrega devocional i necessitada d'iniciatives per a convertir-la en element decisiu en la creació de la comunitat missionera i en la renovació de la pregària pública comunitària. Un paper molt important en aquesta presa de consciència "missionera" l'havien representat els militants i els consiliaris dels moviments d'Acció Catòlica en els ambients obrers i rurals, i l'actitud oberta i receptiva del cardenal-arquebisbe de París, Emmanuel Suhard.

Del Congrés de Barcelona, em limitaré a comentar la part més acadèmica de les ponències, perquè conté elements d'interès més general que els de les taules rodones o els tallers. Com tothom sap, tot el material relatiu al Congrés ha estat publicat a la revista "Quaderns de Pastoral", núm. 209, abril-juny de 2008. Em centraré en una de les

ponències, la d'Alphonse Borràs, vicari general de la diòcesi de Liège (Bèlgica), titulada *La parròquia imprescindible. Els punts forts de la institució parroquial*, per la claredat de l'exposició i per l'encert amb què situa l'aspecte missioner a l'interior de la vida de la comunitat parroquial, immersa en la cultura avui dominant en l'àmbit europeu.

Continua vigent avui la necessitat d'un plantejament missioner de la vida i de l'activitat de l'Església. Les comunitats cristianes viuen en una "aldea global", saturada d'informació, però mancada de criteris per a filtrar-la i assimilar-la. La diversitat de creences i de conviccions dóna lloc a una societat culturalment i religiosament plural. En aquesta mena de societat, Déu ha deixat de ser una evidència cultural i la pressió social ja no és un factor determinant per a assumir el fer religiós. Professar la fe va essent una qüestió que implica cada vegada més cadascuna de les persones i tant els creients individuals com les comunitats en què s'integren experimenten la crisi de la transmissió, que afecta l'Església en la seva totalitat, així com també moltes altres institucions en l'àmbit que els és propi.

Continua vigent avui la necessitat d'un plantejament missioner de la vida i de l'activitat de l'Església.

Plantejar en aquests termes la situació dels creients i de les comunitats parroquials permet desemascarar la il·lusió, o la impostura, mantinguda al llarg de molts segles de cristianisme, consistent a fer creure que l'Evangelí havia aconseguit definitivament impregnar la cultura.

Al Congrés, l'evolució de la institució parroquial, nascuda segons els historiadors en els segles IV-V amb l'objecte d'emprendre l'evangelització del món rural, la va descriure amb sobrietat i rigor Franco Giulio Brambilla, bisbe auxiliar de Milà. La configuració de la parròquia, tal com ha arribat sense canvis substancials fins als nostres dies, és la que va elaborar el concili de Trento (1445-1563). Se centrava en la figura del rector, que tenia la tasca essencial de la "cura d'ànimes" a través de les predicacions, les catequisis, la pràctica de devocions, les peregrinacions, les associacions piadoses i confraries i, sobretot, l'"administració" (terme altament significatiu que necessita ser substituït pel de celebració) dels sacraments. El conjunt d'aquelles activitats es desplegava en un territori en el qual la comunitat religiosa i la civil pràcticament coincidien i constituïa una xarxa d'enquadrament comunitari i de control dels parroquians.

L'interès per la recerca d'un model de parròquia, alternatiu al tridentí, no va aparèixer fins a mitjan segle XX. Per tal de donar una idea de l'esmentat model, Alphonse Borràs proposa cinc punts forts: l'actitud d'acollida a tots els qui acuden a la parròquia, la inserció en un territori, la proximitat amb el veïnat, la parti-

cipació dels fidels i la governació de la comunitat. En el meu comentari, em prendré la llibertat d'alterar lleugerament l'ordre d'aquests factors i començaré pel caràcter territorial de la parròquia, concebut per Borràs de manera que determina el contingut dels altres punts forts, i que, en el model tridentí, tendia a assenyalar preferentment l'àmbit de les competències i de la jurisdicció del rector.

L'interès per la recerca d'un model de parròquia, alternatiu al tridentí, no va aparèixer fins a mitjan segle XX.

Per a Borràs, el territori parroquial designa el conjunt de fidels que hi viuen. També el Codi de Dret Canònic, en vigor des de 1983, se situa en aquesta línia interpretativa, quan estableix com a elements constitutius de la institució parroquial una comunitat determinada de fidels, la de l'autoritat competent en la seva creació i la integralitat de la missió (cànons 515 y 518). En realitat, el territori habitat per éssers humans no és un fet objectiu brut. És sempre una construcció, un espai que els humans fan mentalment seu, l'estructuren i l'identifiquen mitjançant les seves activitats i les seves relacions. El territori és un "terror", amb el seu "humus" històric, cultural i social.

Aquesta interpretació del caràcter territorial de la parròquia permet

recuperar tant el factor geogràfic com el factor jurídic i administratiu que la definien en el model tridentí, i atribuir a aquests dos factors un contingut en el qual tenen preeminència els elements antropològics i religiosos. En concret, el territori parroquial és el "terror", l'espai on s'arrelen les experiències civils compartides entre les persones "veïnes", integrades o no en la comunitat cristiana. Per als cristians, les experiències civils compartides són la plataforma comuna a partir de la qual es creen ocasions contínues perquè puguin sorgir, per una part, el testimoni religiós i, cal no oblidar-ho, la possibilitat d'una plegària eucarística arrelada en el "terror". Per altra part, es va desplegant un tipus de comunitat cristiana en la qual la iniciativa religiosa de la parròquia, i també la representativitat religiosa, van deixant de ser patrimoni exclusiu del rector i passen pausadament a ser assumides pel conjunt dels fidels, en un procés antropològic i religiós que mai no podrà ser interpretat com el resultat de meres decisions administratives i burocràtiques.

Aquest primer punt fort ja en conté tres més en germen: la proximitat, l'acollida i la participació dels fidels, i, a més a més, els elements bàsics de la comunitat missionera. Amb la proximitat territorial dels fidels, del rector i d'altres servidors de la fe en la seva relació amb el veïnat, la parròquia aconsegueix que existeixi un teixit eclesial dins del teixit social i, d'aquesta manera, fa efectiva la presència de l'Església en la societat. Aquest podria ser un dinamisme religiós que conduiria a l'eliminació de les múltiples ambigüi-

tats inevitablement incloses en els acords institucionals entre l'Església i l'Estat i en el propòsit subjacent de mantenir per a l'Església catòlica la consideració de societat de dret públic, amb la qual l'Església pretén situar-se en el mateix nivell jurídic dels Estats.

En tot cas, en les relacions de proximitat els fidels exerceixen un protagonisme que contribueix a mantenir oberta vitalment la possibilitat d'engendrar la fe en una societat en la qual la transmissió de la fe es troba en crisi. Per altra part, aquelles relacions de proximitat adquireixen, en la comunitat parroquial, una "funció instituent", amb la qual la parròquia va deixant de ser un lloc d'enquadrament i de control d'una població pretesament cristiana i va adquirint consolidant una nova imatge pública d'ella mateixa i de l'Església en general.

Un altre punt fort, l'acollida de tots sense distincions, dóna lloc a una comunitat on funcionen "quatre formes principals de sociabilitat parroquial", és a dir, quatre formes de relacionar-se els parroquians amb la comunitat parroquial: a) els ocasionals, que acuden a la parròquia per a un determinat servei (si es tracta d'un servei religiós, bateig, casament, funeral..., la comunitat posa a disposició dels peticionaris la seva pròpia forma de celebrar la fe, viscuda en l'experiència diària, compartida per creients i no creients); b) els qui participen ordinàriament en las celebracions litúrgiques i sacramentals; c) els qui actuen en grups, comissions o associacions en la parròquia i en el veïnat; d) els qui, en la

parròquia, tenen responsabilitats "institucionals": el rector i els seus col·laboradors immediats.

El punt quart, la participació dels fidels, respon a les exigències de la formació i el manteniment d'una comunitat cridada a ser tota ella "missionera". Y respon també a un problema circumstancial, que avui és urgent: l'envelliment i la disminució numèrica del clergat. Aquí Borràs subratlla que és indispensable dirigir sobre el nostre present una mirada no hipotecada per una situació anterior, en la qual els preveres monopolitzaven el servei ministerial de la fe en els seus tres aspectes de viure-la, anunciar-la i celebrar-la. No es difícil reconèixer que trencar el monopoli dels preveres en el cas concret de la presidència de la celebració sacramental de la fe exigeix canvis molt profunds, en la formació cristiana, en general, en la preparació prèvia per a presidir les celebracions sacramentals de la fe, en el rodatge que l'exercici de les responsabilitats eclesials reclama i en l'indispensable recanvi de personal responsable en determinades instàncies eclesials.

En alguns aspectes d'aquest punt quart i en el cinquè, que fa referència a les responsabilitats de governació en les comunitats, cal reconèixer que las propostes de Borràs adquireixen un to comprensiblement cautelós i tal vegada voluntàriament imprecís. Personalment, em confirmo en la convicció que escollir els aspectes més polèmics dels punts forts quart i cinquè com a objectius preferents, en perjudici dels punts forts anteriors, seria, o

és, començar la casa per la teulada. L'arrelament de la vida de la fe en la plataforma comuna de l'experiència cívica, compartida per creients i no creients, l'acollida, la proximitat, la convivència dins la comunitat de persones que mantenen formes diverses de relació eclesial i els aspectes menys conflictius del quart punt fort són objectius progressivament assequibles que converteixen la parròquia en un "laboratori d'Església". Aplicar-se preferentment a aquestes qüestions no equival a descuidar altres problemes estructurals, sinó a evitar que aquells problemes asfixiïn el servei de la fe i els qui el presten.

A propòsit de tot això, els responsables del Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes, quan pre-

senten a "Quaderns de Pastoral" el conjunt del material relacionat amb el Congrés, es referien a possibilitats reals basades en experiències pastorals existents i afirmaven que la millor de les conclusions que se'n podien treure seria "que els diversos agents de la pastoral i els diferents bisbats constituïssin un espai per compartir i reflexionar les experiències". La meua opinió és que l'intercanvi i la reflexió sobre les experiències només poden salvar-se del conformisme, de l'anar tirant i del vol gallinaci, como deia Josep Pla, si es plantegen, sense angoixes, en el marc d'una perspectiva projectada cap a un futur de canvis estructurals de gran calat, encara llunyans, però irrenunciables, aplicats sobretot als elements que, en l'Església, obstaculitzen la "missió".